

Opetus- ja kulttuuriministeriö

OIKEUS OPPIA - varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kansallinen foorumi

Aika: Keskiviikko 10.3.2021 klo 8.30 – 11.30

Paikka: Teams-kokous

Osallistujat: Foorumin jäsenet ja asiantuntijat

PÖYTÄKIRJA

1. Foorumin avaus

Opetusministeri Jussi Saramo avasi foorumin. Foorumin teemana ovat oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä inklusion kehittämiseen liittyvät kysymykset. Ministeri Saramo toi puheenvuorossaan esiin Oikeus oppia –ohjelmaan kuuluvan Tuen ja inklusion työryhmän tehtäviä. Työryhmän tarkoitus muodostaa yhtenäisempää näkemystä inklusiivisen varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen periaatteista.

2. Oppimisen tuen sekä inklusion nykytilasta varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa

Tutkijatohtorit Meri Lintuvuori ja Ninja Hienonen Helsingin yliopistosta sekä Tampereen yliopistosta esittelivät oppimisen ja koulunkäynnin tuen nykytilaa tutkimustensa pohjalta.

Tällä hetkellä noin 80% yleisopetuksen ryhmistä opiskelee vähintään yksi tehostettua tai erityistä tukea saava oppilas. Toteutettujen tutkimusten ja selvitysten perusteella voidaan todeta, että tuen tarjonnassa ja toteuttamisessa on eri kuntien välillä laajaa hajontaa. Etenkin tuen painotus tehostetun ja erityisen tuen välillä vaihtelee kunnittain. Tähän liittyy eroavaisuuksia siinä, kuka tai mikä taho tekee erityisen päätöksen ja vaaditaanko sen tekemiseksi lausuntoa. Lisäksi oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä koskevat periaatteet ja käytännöt vaihtelevat kunnittain ja kouluittain.

OKM:n toimeksiannosta toteutetaan parhaillaan valtakunnallista selvitystä tuen käytännöistä opetuksen järjestäjillä. Selvityksen toteuttaa Helsingin yliopiston koulutuksen arviointikeskus ja se kohdistuu etenkin tehostetun ja erityisen tuen rajapintoihin.

3. Kehityksen ja oppimisen tuen sekä inklusion nykytilasta varhaiskasvatuksessa

Yliopistotutkija Noora Heiskanen Itä-Suomen yliopistosta esitteli selvitystä lapsen kehityksen ja oppimisen tuen sekä inklusion nykytilasta varhaiskasvatuksessa. Selvitys on toteutettu OKM:n toimeksiannosta Tuen ja inklusion työryhmän työn tueksi.

Selvitysten perusteella varhaiskasvatus on lähtökohdiltaan inklusiivista, mutta tuki ei aina toteudu. Yleensä tukea tarvitsevat lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen osana tavallista lapsiryhmää. Inklusio toteutuu yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden näkökulmasta vaihtelevasti mm. leikin ja vuorovaikutuksen tukeminen toteutuu heikommin tukea tarvitseville lapsille.

Kolmiportaisen tuen mallin vaikutukset arvioidaan pääosin positiivisiksi, ja kolmiportaista tukea toivotaan määriteltävän varhaiskasvatustakiin. Tuki toteutuu vaihtelevasti ja pääosin pedagogisin keinoin.

Heiskanen nosti esiin, että selvityksen perusteella henkilöstön osaaminen erityistä vaativaan tukeen on puutteellista. Etenkin tuen systemaattisessa suunnittelussa, toteuttamisessa, vaikuttavuuden arvioinnissa sekä dokumentoinnissa on puutteita. Tuen toteuttamiseen liittyvät asiakirjat eivät aina palvele tuen suunnittelua eivätkä vastaa lain asettamisen velvoitteita tuen suunnittelulle.

4. Kommenttipuheenvuoro: Vammaisen oppilaan oikeus oppia

Erytysasiantuntija Pirkko Selin- Grönlund Vammaisfoorumista nosti kommenttipuheenvuorossaan esiin vammaisten oppilaiden oikeuden tukeen. Keskeistä olisi ottaa vammaisten lasten ja oppilaiden näkökulma huomioon jo tuen suunnitteluvaiheessa. Vammaisen oppilaan tuen tarve on hyvin yksilöllinen ja usein pitkäaikainen. Tiedonkulku erityisesti koulupolun nivelvaiheissa olisi tarpeen rakentaa joustavammaksi.

5. Koulutuksellinen tasa-arvo -selvitys

Apulaisprofessori Venla Bernelius Helsingin yliopistosta esitteli päätuloksia OKM:n tilaamasta selvityksestä Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet.

Selvityksen päätuloksina Bernelius nosti, että koulutuksellisen tasa-arvon tila on Suomessa kohtuullisen hyvä: varhaiskasvatuksen laatu on hyvä ja erot koulujen ja oppilaiden välillä maltillisia. Selvityksen pohjalta esiin nousee myös huolia: osaaminen kääntynyt laskuun ja osaamiserot kasvuun, oppilaiden tausta vaikuttaa osaamiseen yhä enemmän. Oppilaiden väliset erot näkyvät jo varhaiskasvatuksessa. Lasten ja nuorten ja heidän perheidensä sosio-ekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin vaikuttaa vahvistuvan. Riskinä on vaikutusten kasautuminen tiettyihin yksiköihin ja lapsiryhmiin.

6. Tilannekatsaus oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion kehittämistoimia varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa käsittelevän työryhmän työhön

Opetusneuvos Kirsi Alila ja opetusneuvos Jussi Pihkala opetus- ja kulttuuriministeriöstä esittelivät Oikeus oppia –ohjelmaan liittyvän Oppimisen tuen ja inklusion vahvistamista valmistelevan työryhmän työn tilannetta ja aikataulua.

7. Pienryhmäkeskustelut

Toteutettiin pienryhmätyöskentely oppimisen tuen ja inklusion teemasta. Pienryhmät muodostettiin varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen näkökulmista. Pienryhmät kirjasivat työskentelynsä näkökulmia ja tuotoksia Oikeus oppia- foorumin Howspace-alustalle.

Keskustelussa nousi esiin pohdintaa tuen järjestämisen ja toteuttamisen vaihtelusta eri kunnissa, sekä varhaiskasvatuksessa että esi- ja perusopetuksessa. Kansallisen ohjauksen vahvistaminen olisi tärkeää kaikilla järjestelmän tasoilla. Kehittämistoimenpiteitä tulisi kohdentaa ennen kaikkea tunnistettuihin kohtiin, jotka eivät tällä hetkellä toimi optimaalisesti.

Inklusion käsite ja periaatteet tulisi selkeyttää, ja tärkeää olisi tuen käsitteistöjen yhtenäistäminen kaiken kaikkiaan varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen välillä.

Opetushenkilöstön osaamiseen ja johtamiseen olisi niin ikään kiinnitettävä huomiota. Erityispedagoginen osaaminen tärkeää niin varhaiskasvatuksessa kuin ala- ja yläkouluissa. Lasten ja huoltajien kuuleminen ja yhteistyö kotien kanssa on keskeistä tukea kehitettäessä.

8. Päätössanat

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen päätti kokouksen.